

บทที่ 3

ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการเสริมสร้างศักยภาพของชุมชน โดยการมีส่วนร่วม เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง ผู้วิจัยได้กำหนดระเบียบวิธีการวิจัยที่จะนำมาใช้ในการวิจัย เพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด โดยใช้กระบวนการในการพัฒนารูปแบบที่กำหนดขึ้นจากการศึกษาแนวคิด หลักการ ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยได้ดำเนินการด้วยกระบวนการสร้าง ทดสอบ และพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างศักยภาพของชุมชน

การวิจัยครั้งนี้ ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research--PAR) เพราะต้องการให้ผู้ถูกวิจัยเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่การระบุปัญหา การดำเนินการและการหาวิธีแก้ไขปัญห โดยการเน้นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ทั้งนี้ เพื่อให้ได้รูปแบบที่เหมาะสมในการจัดกิจกรรมเสริมศักยภาพเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและใช้แนวทางการวิจัยเชิงสำรวจ เพราะต้องการศึกษาศักยภาพในการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวของคนในชุมชน โดยการสอบถามผู้เกี่ยวข้อง ที่ประกอบด้วย ภาคราชการ ภาคเอกชน ภาคประชาชน และนักท่องเที่ยวชาวไทย รวมทั้งใช้แนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพเพราะต้องการข้อคิดเห็นที่ได้จากการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวต่างชาติ เพื่อเป็นข้อมูลเสริมที่จะทำให้ทราบถึงศักยภาพการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวให้มีความชัดเจนขึ้น ทั้งนี้ ในการที่ใช้แนวทางการวิจัยเชิงสำรวจและเชิงคุณภาพเพื่อให้ได้ข้อมูลเบื้องต้น สำหรับการนำไปใช้ในกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) โดยใช้กระบวนการในการดำเนินงาน ซึ่งประกอบด้วย 3 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การสำรวจความต้องการและเตรียมการ ขั้นตอนที่ 2 การสร้าง ทดสอบ และพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างศักยภาพของชุมชน โดยการมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และขั้นตอนที่ 3 การประเมินและปรับปรุงพัฒนาต่อเนื่อง ประกอบด้วย กิจกรรมย่อย 12 กิจกรรม ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสำรวจความต้องการและเตรียมการ

กิจกรรมที่ 1 การคัดสรรชุมชน

กิจกรรมที่ 2 ประเมินศักยภาพและความต้องการในการพัฒนา

(เก็บข้อมูลภาคสนามในช่วงเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2549)

กิจกรรมที่ 3 วิเคราะห์ศักยภาพชุมชนและบูรณาการความต้องการในการพัฒนา

กิจกรรมที่ 4 สร้างความสัมพันธ์กับชุมชน

ขั้นตอนที่ 2 การสร้าง ทดสอบ และพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างศักยภาพของ

ชุมชน โดยการมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

กิจกรรมที่ 5 สร้างรูปแบบการเสริมสร้างศักยภาพชุมชนโดยการมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

กิจกรรมที่ 6 คัดเลือกผู้แทนจาก 3 ภาควิชา โดยแกนนำชุมชนเพื่อการทดสอบรูปแบบที่สร้างขึ้น

กิจกรรมที่ 7 ทดสอบรูปแบบการเสริมสร้างศักยภาพชุมชน (จัดอบรมดูงานวันที่ 1-2 มีนาคม พ.ศ. 2550)

กิจกรรมที่ 8 พัฒนารูปแบบการเสริมสร้างศักยภาพชุมชน

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินและปรับปรุงพัฒนาต่อเนื่อง

กิจกรรมที่ 9 การติดตามผลที่ได้จากกิจกรรมเสริมสร้างศักยภาพชุมชน

กิจกรรมที่ 10 การประเมินผลภายหลังการเข้าร่วมกิจกรรมเสริมสร้างศักยภาพของคนในชุมชน (ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2551)

กิจกรรมที่ 11 การประเมินผลศักยภาพชุมชนในมุมมองของผู้นำชุมชนและปราชญ์ชาวบ้าน (ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2551)

กิจกรรมที่ 12 การปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย (1) กลุ่ม 3 ภาค ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ได้แก่ ผู้แทนจากองค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน (2) กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ และ (3) กลุ่มผู้นำชุมชนและปราชญ์ชาวบ้าน ในพื้นที่ 4 ชุมชน ของ 4 จังหวัดภาคกลางตอนล่าง ซึ่งมีการคัดสรรเพื่อให้ได้ชุมชน ตามเกณฑ์ที่กำหนด คือ (1) เป็นชุมชนที่มีศักยภาพการพัฒนาระดับปานกลาง (2) ชุมชน ที่ศึกษาต้องเป็นจังหวัดที่อยู่ในกลุ่มจังหวัดเดียวกัน (3) เป็นกลุ่มจังหวัดที่ได้รับผลประโยชน์ จากการท่องเที่ยว โดยการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทำให้ได้ข้อมูลเบื้องต้น เกี่ยวกับจังหวัดที่จะทำการวิจัย แล้วจึงนำไปสู่การใช้ Snowball Sampling Technique โดยการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับคนในชุมชน ซึ่งได้ประสานกับผู้ช่วยผู้อำนวยการ ศูนย์ท่องเที่ยวกีฬาและนันทนาการ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เพื่อเป็นกุญแจแนะนำไปสู่ กลุ่มคนที่จะทำการวิจัย โดยจะค่อย ๆ พอกพูนขึ้นเหมือนก้อนหิมะที่กลิ้งไปแล้วมีขนาดใหญ่ ขึ้นเรื่อย ๆ ทำให้ได้ข้อมูลการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวจากกลุ่มคนในส่วนงานต่าง ๆ ของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์และกลุ่มจังหวัดภาคกลาง รวมทั้งขอชื่อที่อยู่และเบอร์โทรศัพท์ ของผู้เกี่ยวข้อง ซึ่งมีเครือข่ายการประสานงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน นำไปสู่การหาข้อมูลเพิ่มเติมโดยการเข้าร่วมประชุมกับคณะกรรมการยุทธศาสตร์ ด้านการพัฒนาการท่องเที่ยว/หารือกับผู้เกี่ยวข้อง ตลอดจนการสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ กับเครือข่ายตามรายชื่อที่ได้มา พบว่า จังหวัดที่มีคุณลักษณะเข้าตามเกณฑ์ที่กำหนด คือ กลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง ประกอบด้วย จังหวัดเพชรบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดสมุทรสงคราม และจังหวัดสมุทรสาคร โดยพบว่า ชุมชนที่มีลักษณะเป็นไปตาม เกณฑ์ที่กำหนด 4 ชุมชน ได้แก่ (1) ชุมชนตำบลไร่รงค์ จังหวัดเพชรบุรี (2) ชุมชนบ้านขุนน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ (3) ชุมชนอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม และ (4) ชุมชน- โลกขามพันท้ายนรสิงห์ จังหวัดสมุทรสาคร โดยมีรายละเอียดดังนี้

กลุ่ม 3 ภาคที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

1. ประชากร ได้แก่ ประชาชนในพื้นที่ 4 ชุมชน ของ 4 จังหวัดภาคกลางตอนล่าง ที่ประกอบด้วย ชุมชนตำบลถ้ำรงค์ ชุมชนบ้านพุน้อย ชุมชนอัมพวา และชุมชนโคกขาม-พันท้ายนรสิงห์ รวมประชากรทั้งสิ้น จำนวน 8,491 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่จัดเก็บในรอบแรก โดยใช้แนวทางการวิจัยเชิงสำรวจซึ่งเป็นผู้แทนจากกลุ่ม 3 ภาค ที่ประกอบด้วย ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ในพื้นที่ 4 ชุมชน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของกัลยา วาณิชย์บัญชา (2550, หน้า 25-26) จากประชากร 8,491 คน ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง 368 ตัวอย่าง โดยจะเฉลี่ย 4 ชุมชน ชุมชนละ 100 ตัวอย่าง ซึ่งจำแนกการจัดเก็บข้อมูลภาคีละ 34 ตัวอย่าง จำนวน 3 ภาคี รวมเป็นชุมชนละ 102 ตัวอย่าง รวมทั้งสิ้น 408 ตัวอย่าง โดยดำเนินการจัดเก็บกับภาคี ภาครัฐ ที่ประกอบด้วย ข้าราชการฝ่ายปกครอง องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เทศบาลเมือง/ตำบล กำนันผู้ใหญ่บ้าน เจ้าหน้าที่สาธารณสุข เป็นต้น ภาคเอกชน ประกอบด้วย ผู้ประกอบการร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก โรงแรม/ที่พัก มัคคุเทศก์ เป็นต้น ภาคประชาชน ประกอบด้วย พระภิกษุ ผู้นำกลุ่ม/ชุมชน และประชาชนทั่วไป ซึ่งจัดเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามโดยผู้วิจัย และผู้ช่วยนักวิจัย ลงพื้นที่ชุมชนละประมาณ 5 วัน เก็บได้วันละประมาณ 20 ชุด

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นผู้แทนจาก 3 ภาคี ของทั้ง 4 ชุมชน ที่สมัครใจเข้าร่วมกิจกรรมใน 2 ส่วน คือ (1) การจัดประชุมเพื่อป้อนคืนข้อมูลให้กับชุมชน จำนวน 39 คน (2) กิจกรรมเสริมศักยภาพให้กับชุมชน จำนวน 23 คน

กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ

1. ประชากร กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ เป็นนักท่องเที่ยวในพื้นที่ 4 ชุมชน ของ 4 จังหวัดภาคกลางตอนล่างที่ทำการวิจัย

2. กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยที่จัดเก็บในรอบแรก ซึ่งใช้แนวทางการวิจัยเชิงสำรวจ โดยใช้สูตรของ Khazanie (1996, p. 403) เป็นกรณีที่ไม่ทราบจำนวนประชากรนักท่องเที่ยวชาวไทย และได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง 385 ตัวอย่าง เฉลี่ยทั้ง 4 ชุมชน

ชุมชนละ 10 ตัวอย่าง รวมทั้งสิ้น 400 ตัวอย่าง จัดเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ซึ่งลงพื้นที่จัดเก็บชุมชนละประมาณ 4 วัน วันละประมาณ 30 ชุด รวม 4 ชุมชน ใช้เวลาประมาณ 16 วัน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกนักท่องเที่ยวชาวไทย ภายหลังการเสริมศักยภาพให้กับชุมชน ชุมชนละ 10 ตัวอย่าง รวม 40 ตัวอย่าง โดยใช้การสุ่มแบบบังเอิญ (accidental sampling) ซึ่งเป็นการจัดเก็บข้อมูลโดยเมื่อพบนักท่องเที่ยวก็ทำการขอสัมภาษณ์ ซึ่งจะต้องเป็นไปตามความสมัครใจของนักท่องเที่ยวด้วย

3. กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติที่จัดเก็บในรอบแรก ซึ่งประชากรนักท่องเที่ยวต่างชาติมีน้อย จึงเก็บตัวอย่างชุมชนละ 10 ตัวอย่าง (บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์, 2551, หน้า 116) รวมทั้งสิ้น 4 ชุมชน รวม 40 ตัวอย่าง จัดเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ ซึ่งลงพื้นที่ในช่วงเวลาเดียวกับการจัดเก็บข้อมูลกับนักท่องเที่ยวชาวไทย โดยใช้เวลารวบรวมข้อมูลชุมชนละประมาณ 3 วัน วันละประมาณ 4 ชุด รวม 4 ชุมชน ใช้เวลาประมาณ 12 วัน โดยใช้การสุ่มแบบบังเอิญ (accidental sampling)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกนักท่องเที่ยวต่างชาติ ภายหลังการเสริมศักยภาพให้แก่ชุมชนทั้ง 4 ชุมชน รวม 36 ตัวอย่าง โดยใช้การสุ่มแบบบังเอิญ (accidental sampling)

กลุ่มผู้นำชุมชนและปราชญ์ชาวบ้าน

1. ประชากร กลุ่มผู้นำชุมชน และปราชญ์ชาวบ้าน ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวของชุมชนในพื้นที่ 4 ชุมชน ของ 4 จังหวัดภาคกลางตอนล่าง ที่ทำการวิจัย

2. กลุ่มตัวอย่างที่เป็นกลุ่มผู้นำชุมชนและปราชญ์ชาวบ้าน ซึ่งใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มตัวอย่างทั้ง 4 ชุมชน รวม 29 ตัวอย่าง โดยการสุ่มแบบเจาะจง (purposive sampling) เพราะผู้ที่ให้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์จะต้องเป็นผู้รู้หรือมีข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวในชุมชน จึงต้องมีการเจาะจงกลุ่มเป้าหมาย โดยให้ผู้ประสานงานในพื้นที่เป็นผู้คัดสรรกลุ่มตัวอย่าง

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. ตัวแปรอิสระ ประกอบด้วย (1) ศักยภาพของชุมชน (2) การมีส่วนร่วมในการกำหนดรูปแบบและแนวทางการพัฒนาศักยภาพคนในชุมชน และ (3) การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่ส่งผลต่อตัวแปรกลาง
2. ตัวแปรกลาง คือ กระบวนการเสริมสร้างศักยภาพของคนในชุมชน
3. ตัวแปรตาม คือ รูปแบบที่เหมาะสมในการเสริมสร้างศักยภาพของคนในชุมชนให้สามารถมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวสู่ความยั่งยืน

ความสัมพันธ์ของตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ซึ่งในการกำหนดข้อมูลรายละเอียดที่ใช้เป็นตัวแปรอิสระเพื่อเป็นการศึกษาศักยภาพเบื้องต้นของชุมชน ซึ่งจะส่งผลต่อตัวแปรกลาง คือ การได้มาซึ่งข้อมูลที่จะนำไปใช้เป็นแนวทางในการสร้างกระบวนการเสริมศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวให้กับคนในชุมชน ทำให้เกิดการสร้างและพัฒนา รูปแบบที่จะนำมาใช้ในการเสริมสร้างศักยภาพให้กับคนในชุมชน ซึ่งจะทำให้ได้ตัวแปรตาม นั่นคือ รูปแบบที่เหมาะสมที่จะใช้ในการเสริมศักยภาพของคนในชุมชนให้เข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวสู่ความยั่งยืนได้ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ตัวแปรอิสระ (independent variables)

1. ศักยภาพของชุมชน โดยยึดหลักทฤษฎีศักยภาพในการพัฒนาและการแพร่กระจายประกอบด้วย (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2542, หน้า 38)
 - 1.1 ปัจจัยประชากร
 - 1.2 ความรู้ด้านการท่องเที่ยว โดยศึกษาตามแนวคิดของ Mowen and Minor (2001)
 - 1.3 เจตคติเกี่ยวกับการท่องเที่ยว โดยศึกษาตามแนวคิดของ Rokeach (1970)
 - 1.4 ทักษะการจัดการด้านการท่องเที่ยว
 - 1.5 ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการท่องเที่ยวในชุมชน

2. การมีส่วนร่วมในการกำหนดรูปแบบและแนวทางการพัฒนาศักยภาพ
คนในชุมชน ประกอบด้วย

- 2.1 ประเด็นความต้องการเข้าร่วมกิจกรรมเสริมสร้างศักยภาพ
- 2.2 รูปแบบที่ต้องการเข้าร่วมกิจกรรมเสริมศักยภาพด้านการท่องเที่ยว
โดยศึกษาตามแนวคิดของเอกวิทย์ ณ ถลาง (2544)
- 2.3 สถานที่/ขนาด/ระยะเวลา ที่ต้องการในการเข้าร่วมกิจกรรมเสริมศักยภาพ
- 2.4 เหตุผลและความต้องการในการเสริมสร้างศักยภาพด้านการท่องเที่ยว
โดยยึดหลักทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ของสัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2550), Durkheim (1976)
และ Parsons (1967)

3. การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย

- 3.1 การพัฒนาและบูรณาการการท่องเที่ยว โดยศึกษาตามแนวคิดของ
กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2550) และเทิดชาย ช่วยบำรุง (2548)
- 3.2 การจัดการด้านการตลาดการท่องเที่ยว (9Ps) โดยศึกษาตามแนวคิดของ
สมควร กวียะ (2547), Kotler (1999) และ McCarthy and Perreault (1993)

ตัวแปรกลาง (*moderating variables*)

กระบวนการเสริมสร้างศักยภาพของคนในชุมชน ยึดหลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการ
แบบมีส่วนร่วมตามแนวคิดของชนิษฐา กาญจนรังสีนนท์ (2544), ประจักษ์ เข้มหมุด
(2547), Lewin (อ้างถึงใน ศุภวดี พลายน้อย, 2547, หน้า 11) และสิทธิธัญ ประพุทธนิตินสาร
(2546, หน้า 78-80) ดังต่อไปนี้

1. การจัดการประชุมเพื่อคืนข้อมูลสู่ชุมชน
2. การเข้าร่วมกิจกรรมเสริมสร้างศักยภาพตามประเด็นและรูปแบบที่ชุมชน
ต้องการ
3. การประเมินผลกิจกรรมเสริมศักยภาพ
4. การปรับปรุง/พัฒนารูปแบบการเสริมสร้างศักยภาพ

ตัวแปรตาม (dependent variables)

รูปแบบที่เหมาะสมในการเสริมสร้างศักยภาพคนในชุมชนให้สามารถมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีจำนวนทั้งสิ้น 13 ชุด ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพโดยผู้ทรงคุณวุฒิและการทดสอบความเที่ยงของเครื่องมือก่อนนำไปใช้จริง ดังนี้

1. แบบสอบถามสำหรับผู้แทนจากภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน
2. แบบสอบถามสำหรับนักท่องเที่ยวชาวไทย
3. แบบสัมภาษณ์สำหรับนักท่องเที่ยวต่างชาติ
4. แบบทดสอบความรู้ของผู้แทนจาก 3 ภาคร ก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมเสริมสร้างศักยภาพของชุมชน ประเด็น “การสร้างเครือข่ายสัมพันธ์ในการจัดการท่องเที่ยว”
5. แบบทดสอบก่อนและหลังการจัดกิจกรรมเสริมสร้างศักยภาพในรูปแบบการบรรยาย
6. แบบทดสอบก่อนและหลังการจัดกิจกรรมเสริมสร้างศักยภาพในรูปแบบการศึกษาดูงาน
7. แบบทดสอบก่อนและหลังการจัดกิจกรรมเสริมสร้างศักยภาพในรูปแบบการประชุมเชิงปฏิบัติการ
8. แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแกนนำชุมชนที่เข้าร่วมกิจกรรมเสริมสร้างศักยภาพ
9. แบบประเมินความพึงพอใจในการจัดกิจกรรมเสริมสร้างศักยภาพประเด็นการสร้างเครือข่ายสัมพันธ์ในการจัดการท่องเที่ยว
10. แบบสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่เคยเข้าร่วมกิจกรรมเสริมสร้างศักยภาพในประเด็นการสร้างเครือข่ายสัมพันธ์ในการจัดการการท่องเที่ยว
11. แบบสัมภาษณ์เชิงลึกผู้นำชุมชนและปราชญ์ชาวบ้าน
12. แบบสัมภาษณ์เชิงลึกนักท่องเที่ยวชาวไทย
13. แบบสัมภาษณ์เชิงลึกนักท่องเที่ยวต่างชาติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ แบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยจะใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแจกแจงความถี่

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา จำแนกชนิดของข้อมูล เปรียบเทียบ และการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย

ขั้นตอนที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนที่ใช้ในการวิจัยออกเป็น 3 ขั้นตอน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสำรวจความต้องการและเตรียมการ

กิจกรรมที่ 1 การคัดสรรชุมชน

ผู้วิจัยได้ประสานงานกับผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในชุมชน รวมทั้งการเข้าร่วมประชุมเพื่อการคัดสรรพื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย โดยได้พื้นที่ 4 ชุมชน ของ 4 จังหวัดภาคกลาง-ตอนล่าง ดังนี้

1. ชุมชนตำบลถ้ำรงค์ ตำบลถ้ำรงค์ อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี
2. ชุมชนบ้านพุน้อย ตำบลสามร้อยยอด กิ่งอำเภอสามร้อยยอด จังหวัด-
ประจวบคีรีขันธ์
3. ชุมชนอัมพวา ตำบลอัมพวา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม
4. ชุมชนโคกขามพันท้ายนรสิงห์ ตำบลพันท้ายนรสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัด-
สมุทรสาคร

กิจกรรมที่ 2 ประเมินศักยภาพและความต้องการในการพัฒนา

ผู้วิจัยใช้แนวทางการวิจัยเชิงสำรวจและวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งได้กำหนดระเบียบวิธีการวิจัยที่ใช้ในแต่ละขั้นตอน ประกอบด้วย (1) ประชากร (2) กลุ่มตัวอย่าง (3) เครื่องมือ (4) การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ (5) การเก็บรวบรวมข้อมูล และ (6) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้แทนจาก 3 ภาติ ประกอบด้วย ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ในพื้นที่ 4 ชุมชน ของ 4 จังหวัดภาคกลางตอนล่าง โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ

1. ประชากร เป็นกลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ได้แก่ ผู้แทนจากองค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ในพื้นที่ 4 ชุมชน ของ 4 จังหวัดภาคกลางตอนล่าง คือ ชุมชนตำบลตำรังค์ ชุมชนบ้านพุน้อย ชุมชนอัมพวาและชุมชนโคกขามพันท้ายนรสิงห์ รวมประชากรทั้งสิ้น 8,491 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเชิงสำรวจเป็นผู้แทนจากองค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ในพื้นที่ 4 ชุมชน คือ ชุมชนตำบลตำรังค์ ชุมชนบ้านพุน้อย ชุมชนอัมพวา และชุมชนโคกขามพันท้ายนรสิงห์ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษา ค่าเฉลี่ยประชากร (population mean) เป็นสำคัญ จึงกำหนดขนาดตัวอย่างด้วยสูตรดังนี้ (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2550, หน้า 25-26)

$$n = \frac{Nz^2\sigma^2}{NE^2 + z^2\sigma^2}$$

โดยที่ z = ค่าปกติมาตรฐานที่ได้จากการแจกแจงแบบปกติมาตรฐาน ซึ่งขึ้นกับระดับความเชื่อมั่นที่กำหนด ซึ่งในที่นี้จะกำหนดให้ระดับความเชื่อมั่น 95% จะได้ค่า $z = 1.96$

E = ค่าความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าเฉลี่ยประชากร (μ) ด้วย ค่าเฉลี่ยตัวอย่าง หรือ $|\bar{X} - \mu|$ ซึ่งในที่นี้จะกำหนดให้ค่าความคลาดเคลื่อนอยู่ที่ 1 ใน 10 ส่วน (หรือ $\pm 10\%$) ของส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานประชากร (บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์, 2551, หน้า 116)

σ^2 = ค่าแปรปรวนประชากร (σ = ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานประชากร)

N = จำนวนประชากร ซึ่งในที่นี้เท่ากับ 8,491 คน

ซึ่งจะได้สูตรดังนี้

$$n = \frac{Nz^2(10)^2}{N + z^2(10)^2}$$

แทนค่า $N = 8,491$

$$\begin{aligned} n &= \frac{(8,491)(1.96)^2(10^2)}{(8,491) + (1.96)^2(10^2)} \\ &= 367.53 \\ &= 368 \text{ คน} \end{aligned}$$

ดังนั้น จากประชากร 8,491 คน จะได้ขนาดตัวอย่าง 368 คน จึงทำการเก็บตัวอย่างจาก 4 ชุมชน เฉลี่ยชุมชนละ 100 คน รวมเป็นตัวอย่างทั้งสิ้น 400 คน จำแนกเก็บข้อมูลในชุมชนทั้ง 3 ภาคี่ ๆ ละ 34 คน รวม 102 คน ต่อ 1 ชุมชน รวมทั้งสิ้น 408 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามสำหรับผู้แทนจากองค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน แบบสอบถามแบ่งเป็น 5 ตอน (แบบสอบถาม ชุดที่ 1) ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยว

ตอนที่ 2 ศักยภาพของคนในชุมชน

ตอนที่ 3 รูปแบบและแนวทางการเสริมศักยภาพด้านการท่องเที่ยว

ตอนที่ 4 การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะในการพัฒนาศักยภาพเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว

ในชุมชน

4. การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

4.1 การหาค่าความตรง (validity) โดยให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือ

4.2 การทดสอบความเที่ยง (reliability) เพื่อวัดความคงที่ของผลที่ได้จากการวัดด้วยเครื่องมือชุดเดียวกันในเวลาที่แตกต่างกัน ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือวิจัยไปทดลองใช้ (try out) ที่ตลาดน้ำคลองลัดพลี อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ก่อนนำเครื่องมือวิจัยไปใช้ในการดำเนินการวิจัย เช่น การหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือวิจัย โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของ Cronbach การหาค่าอำนาจจำแนก การหาค่าความยากง่าย ได้ค่าความเชื่อมั่น ดังนี้ (สุวิมล ติรกานันท์, 2549, หน้า 141)

	ค่าความเชื่อมั่น
ตอนที่ 2 ศักยภาพของคนในชุมชน	
ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยว	0.79
เจตคติเกี่ยวกับการท่องเที่ยว	0.85
ทักษะเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยว	0.92
ตอนที่ 3 รูปแบบและแนวทางการเสริมศักยภาพ	
ด้านการท่องเที่ยว	0.79
ตอนที่ 4 การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	0.82
ค่าความเชื่อมั่นเฉลี่ย	0.84

ภาพ 6 ทดสอบเครื่องมือที่ตลาดน้ำคลองลัดพลี จังหวัดราชบุรี เมื่อวันที่ 8 มีนาคม พ.ศ. 2549

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามโดยวิธีการสัมภาษณ์ผู้แทน ทั้ง 3 ภาติ ภาติละ 34 ตัวอย่าง ชุมชนละ 102 ตัวอย่าง 4 ชุมชน รวม 408 ตัวอย่าง

6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติพรรณนา (ร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน) และการแจกแจงความถี่ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังต่อไปนี้

6.1 ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยว

คะแนน 1-59 ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวอยู่ในระดับขาดความรู้
ความเข้าใจ

คะแนน 60-100 ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวอยู่ในระดับมีความรู้
ความเข้าใจ

6.2 เจตคติเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

คะแนน 1.00-1.80 เจตคติเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอยู่ในระดับไม่เห็นด้วย
อย่างยิ่ง

คะแนน 1.81-2.60 เจตคติเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอยู่ในระดับไม่เห็นด้วย

คะแนน 2.61-3.40 เจตคติเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอยู่ในระดับเฉย ๆ

คะแนน 3.41-4.20 เจตคติเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอยู่ในระดับเห็นด้วย

คะแนน 4.21-5.00 เจตคติเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอยู่ในระดับเห็นด้วย
อย่างยิ่ง

6.3 ทักษะเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

คะแนน 0.00-0.66 ทักษะเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอยู่ในระดับไม่เคยปฏิบัติ

คะแนน 0.67-1.32 ทักษะเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอยู่ในระดับปฏิบัติบางครั้ง
(หมายถึง 2-3 เดือน ปฏิบัติ 1 ครั้ง)

คะแนน 1.33-2.00 ทักษะเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอยู่ในระดับปฏิบัติ
เป็นประจำ

6.4 การปฏิบัติเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

คะแนน 0.00-0.66 การปฏิบัติเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
อยู่ในระดับไม่มีการปฏิบัติ

คะแนน 0.67-1.32 การปฏิบัติเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
อยู่ในระดับไม่ค่อยมีการปฏิบัติ

คะแนน 1.33-2.00 การปฏิบัติเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
อยู่ในระดับมีการปฏิบัติ

กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงสำรวจในการเก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยวชาวไทย ส่วนของนักท่องเที่ยวต่างชาติ ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ ดังนี้

1. การวิจัยเชิงสำรวจ

1.1 ประชากร เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยในพื้นที่ 4 ชุมชน ของ 4 จังหวัด-ภาคกลางตอนล่าง

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย ซึ่งไม่ทราบจำนวนแน่นอน จึงใช้สูตรกำหนดขนาดตัวอย่าง ดังนี้ (Khazanie, 1996, p. 403)

$$n = \left(\frac{z\sigma}{E} \right)^2$$

n = จำนวนตัวอย่าง

z = คะแนนมาตรฐาน ณ ระดับความเชื่อมั่น $(1 - \alpha)$ 100% ที่ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง ($\bar{X}$) จะไม่แตกต่างจากค่าเฉลี่ยประชากร (μ) มากกว่าปริมาณความคลาดเคลื่อน (E) ที่กำหนดไว้ ซึ่งในที่นี้กำหนดให้ความเชื่อมั่น 95% จะได้ค่า $z = 1.96$

σ = ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานประชากร

E = ความคลาดเคลื่อนที่ยอมให้เกิดขึ้นได้ในการประมาณค่าเฉลี่ยประชากร (μ) ซึ่งในที่นี้ให้เป็น 1 ส่วน ใน 10 ส่วน (หรือ $\pm 10\%$) ของส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานประชากร

จะได้สูตรดังนี้

$$\begin{aligned} n &= \left(\frac{z\sigma}{\frac{\sigma}{10}} \right)^2 \\ &= (z(10))^2 \end{aligned}$$

แทนค่า $z = 1.96$

$$\begin{aligned} n &= \{(1.96)(10)\}^2 \\ &= (19.60)^2 \\ &= 384.16 \end{aligned}$$

= 385 ตัวอย่าง

ดังนั้น จึงได้ขนาดตัวอย่าง 385 ตัวอย่าง เฉลี่ยชุมชนละ 100 ตัวอย่าง รวมทั้งสิ้น 4 ชุมชน ได้ 400 ตัวอย่าง

1.3 เครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

1.3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามสำหรับนักท่องเที่ยวชาวไทย โดยแบบสอบถามแบ่งเป็น 4 ตอน ดังนี้ (แบบสอบถาม ชุดที่ 2)

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจในการบริหารจัดการด้านการตลาด

ตอนที่ 3 ความต้องการในด้านการบริหารจัดการด้านการตลาด

ตอนที่ 4 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการด้านการตลาดการท่องเที่ยวในชุมชน

1.3.2 การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ใช้วิธีการเดียวกับแบบสอบถาม ชุดที่ 1 ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่น ดังนี้

	ค่าความเชื่อมั่น
ตอนที่ 2 ความพึงพอใจด้านตลาดการท่องเที่ยว ในชุมชน	0.91
ตอนที่ 3 ความต้องการพัฒนาการท่องเที่ยว ในชุมชน	0.84
ค่าความเชื่อมั่นเฉลี่ย	0.88

1.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้แบบสอบถามโดยวิธีการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวชาวไทย ชุมชนละ 100 ตัวอย่าง 4 ชุมชน รวม 400 ตัวอย่าง

1.5 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติพรรณนา (ร้อยละ ค่าเฉลี่ย เลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน) และการแจกแจงความถี่ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังต่อไปนี้

1.5.1 ความพึงพอใจด้านตลาดการท่องเที่ยวในชุมชน

คะแนน 1.00-1.80 ความพึงพอใจด้านตลาดการท่องเที่ยวในชุมชน
อยู่ในระดับน้อยที่สุด

คะแนน 1.81-2.60 ความพึงพอใจด้านตลาดการท่องเที่ยวในชุมชน
อยู่ในระดับน้อย

คะแนน 2.61-3.40 ความพึงพอใจด้านตลาดการท่องเที่ยวในชุมชน
อยู่ในระดับปานกลาง

คะแนน 3.41-4.20 ความพึงพอใจด้านตลาดการท่องเที่ยวในชุมชน
อยู่ในระดับมาก

คะแนน 4.21-5.00 ความพึงพอใจด้านตลาดการท่องเที่ยวในชุมชน
อยู่ในระดับมากที่สุด

1.5.2 ความต้องการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน

คะแนน 1.00-1.80 ความต้องการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน
อยู่ในระดับน้อยที่สุด

คะแนน 1.81-2.60 ความต้องการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน
อยู่ในระดับน้อย

คะแนน 2.61-3.40 ความต้องการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน
อยู่ในระดับปานกลาง

คะแนน 3.41-4.20 ความต้องการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน
อยู่ในระดับมาก

คะแนน 4.21-5.00 ความต้องการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน
อยู่ในระดับมากที่สุด

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ

2.1 ประชากร เป็นนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติในพื้นที่ 4 ชุมชน ของ 4 จังหวัด
ภาคกลางตอนล่าง

2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย เป็นนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ โดยกำหนด
ขนาดตัวอย่าง โดยอิงสภาพการณ์ตามจริงที่มีนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติจำนวนน้อย
ซึ่งกำหนดให้เก็บตัวอย่างไม่น้อยกว่า 8 ตัวอย่าง (บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์, 2551,
หน้า 107) จึงจัดเก็บชุมชนละ 10 ตัวอย่าง รวม 4 ชุมชน รวมจำนวนทั้งสิ้น 40 ตัวอย่าง

2.3 เครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

2.3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์สำหรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ โดยแบบสัมภาษณ์ แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้ (แบบสัมภาษณ์ ชุดที่ 3)

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจและความต้องการพัฒนาด้านการตลาด

ตอนที่ 3 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพื่อสนับสนุนการพัฒนา
ด้านการตลาด

2.3.2 การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

2.3.2.1 การหาค่าความตรง (validity) โดยให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือ

2.3.2.2 การทดสอบความเที่ยง (reliability) เพื่อวัดความคงที่ของผลที่ได้จากการวัดด้วยเครื่องมือชุดเดียวกันในเวลาที่แตกต่างกัน ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือวิจัยไปทดลองใช้ (try out) เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ

2.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ชุมชนละ 10 ตัวอย่าง 4 ชุมชน รวม 40 ตัวอย่าง

2.5 การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การตีความและสรุปความ
ผู้วิจัยดำเนินกิจกรรมที่ 3-12 ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participation Action Research--PAR) ดังนี้

กิจกรรมที่ 3 วิเคราะห์ศักยภาพชุมชนและบูรณาการความต้องการในการพัฒนา

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ศักยภาพชุมชน นำเสนอผู้แทนของทั้ง 4 ชุมชน โดยการจัดการประชุม เพื่อป้อนคืนข้อมูลให้กับชุมชนและหาข้อสรุปร่วมกันในการกำหนดรูปแบบและแนวทางการเสริมสร้างศักยภาพชุมชน โดยบูรณาการความต้องการในการพัฒนาการท่องเที่ยวร่วมกัน

กิจกรรมที่ 4 สร้างความสัมพันธ์กับชุมชน

ผู้วิจัยใช้การสื่อสารกับชุมชนและประสานกับแกนนำทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ของพื้นที่ทั้ง 4 ชุมชน เพื่อเตรียมการสู่ขั้นตอนของการสร้าง ทดสอบ

และพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนโดยการมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนา
การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

**ขั้นตอนที่ 2 การสร้าง ทดสอบ และพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างศักยภาพของชุมชน
โดยการมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน**

**กิจกรรมที่ 5 สร้างรูปแบบการเสริมสร้างศักยภาพชุมชนโดยการมีส่วนร่วม
เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน**

ผู้วิจัยนำแนวคิดหลัก 3 แนวคิด มาใช้ในการสร้างรูปแบบการเสริมสร้างศักยภาพ
ชุมชน ดังนี้

1. แนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
2. หลักการสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว
3. แนวคิดธุรกิจด้านส่วนผสมทางการตลาด

จากแนวคิดดังกล่าวประกอบกับข้อสรุปที่ได้จากการประชุมที่บูรณาการความ
คิดเห็นและความต้องการของผู้แทนจาก 3 ภาควิชา ของ 4 ชุมชน ผู้วิจัยจึงได้กรอบแนวคิด
ในการกำหนดรูปแบบการพัฒนาศักยภาพชุมชน ที่ประกอบด้วยกระบวนการสร้าง
เกลียวสัมพันธ์ โดยการกำหนดเนื้อหาของหลักสูตรเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ในรูปแบบ
ของการบรรยาย การศึกษาดูงานและการประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อทำให้เกิดแผนชุมชน
รวมทั้งการประเมินผลรายกิจกรรม ทั้งนี้ เพื่อก่อให้เกิดกระบวนการสร้างความร่วมมือ
ในการพัฒนาการท่องเที่ยวของคนในชุมชน

**กิจกรรมที่ 6 คัดเลือกผู้แทนจาก 3 ภาควิชา โดยแกนนำชุมชนเพื่อการทดสอบรูปแบบ
ที่สร้างขึ้น**

จากกิจกรรมที่ 2-4 ผู้วิจัยได้กลุ่มผู้แทนจากทั้ง 3 ภาควิชา ของ 4 ชุมชน ที่เข้าร่วม
การเสริมสร้างศักยภาพด้านการท่องเที่ยวโดยแกนนำของแต่ละชุมชนเป็นผู้ดำเนินการ
คัดเลือกตามความสมัครใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมเสริมศักยภาพ

กิจกรรมที่ 7 ทดสอบรูปแบบการเสริมสร้างศักยภาพชุมชน

ผู้วิจัยดำเนินการจัดกิจกรรมการเสริมสร้างศักยภาพการท่องเที่ยวตามรูปแบบที่สร้างขึ้นในกิจกรรมที่ 5 ประกอบด้วยกิจกรรมย่อย ดังนี้

1. การสร้างเครือข่ายสัมพันธ์
2. การสร้างกระบวนการเรียนรู้
3. การกำหนดเนื้อหาหลักสูตรและกิจกรรม
4. การบรรยาย
5. การศึกษาดูงาน
6. การประชุมเชิงปฏิบัติการ
7. การจัดทำแผนชุมชน
8. การประเมินผลรายกิจกรรมและการเปรียบเทียบผลการเปลี่ยนแปลงความรู้
ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล 4 ชุด ประกอบด้วย

1. แบบทดสอบความรู้ของผู้แทนจาก 3 ภาติ ก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมเสริมสร้างศักยภาพของชุมชน ประเด็นการสร้างเครือข่ายสัมพันธ์ในการจัดการท่องเที่ยว แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ (แบบชุดที่ 4)

ตอนที่ 1 ด้านความรู้

ตอนที่ 2 ด้านเจตคติ

ตอนที่ 3 ด้านทักษะหรือการปฏิบัติ

การวิเคราะห์ข้อมูลแบบทดสอบก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมเสริมสร้างศักยภาพของชุมชน ในประเด็นการสร้างเครือข่ายสัมพันธ์ในการจัดการการท่องเที่ยว ผู้วิจัยใช้สถิติพรรณนา (ร้อยละและค่าเฉลี่ยเลขคณิต) โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

1.1 ความรู้ก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมเสริมสร้างศักยภาพของชุมชน

คะแนน 1-59 ความรู้ก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมเสริมศักยภาพของชุมชน
อยู่ในระดับที่ขาดความรู้ความเข้าใจ

คะแนน 60-100 ความรู้ก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมเสริมศักยภาพของชุมชน
อยู่ในระดับที่มีความรู้ความเข้าใจ

1.2 เจตคติก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมเสริมสร้างศักยภาพของชุมชน

คะแนน 1-30 เจตคติก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมเสริมสร้างศักยภาพ
ของชุมชนอยู่ในระดับน้อย

คะแนน 31-60 เจตคติก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมเสริมสร้างศักยภาพ
ของชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง

คะแนน 61-100 เจตคติก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมเสริมสร้างศักยภาพ
ของชุมชนอยู่ในระดับมาก

1.3 ทักษะก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมเสริมสร้างศักยภาพชุมชน

คะแนน 1-30 ทักษะก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมเสริมสร้างศักยภาพชุมชน
อยู่ในระดับน้อย

คะแนน 31-60 ทักษะก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมเสริมสร้างศักยภาพชุมชน
อยู่ในระดับปานกลาง

คะแนน 61-100 ทักษะก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมเสริมสร้างศักยภาพชุมชน
อยู่ในระดับมาก

2. แบบทดสอบก่อนและหลังการจัดกิจกรรมเสริมสร้างศักยภาพในรูปแบบ
การบรรยาย การศึกษาดูงาน และการประชุมเชิงปฏิบัติการ และนำผลที่ได้ไปวิเคราะห์
ด้วยสถิติพรรณนา (ร้อยละและค่าเฉลี่ยเลขคณิต) ตามเกณฑ์การแปลผล (แบบทดสอบ
ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมเสริมสร้างศักยภาพ ชุดที่ 5, 6, 7) ดังนี้

การเปรียบเทียบผลการทดสอบจากการจัดกิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ ด้วย
วิธีการบรรยาย การศึกษาดูงาน และการประชุมเชิงปฏิบัติการ โดยใช้สูตรคำนวณดังนี้

$$2.1 \quad \bar{X}_{\text{post}} - \bar{X}_{\text{pre}}$$

$$2.2 \quad (\% \bar{X}_{\text{post}} = \bar{X}_{\text{post}} / \text{คะแนนเต็ม}) \times 100$$

จากนั้นนำผลที่คำนวณได้มาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ ดังข้อมูลในตาราง 3

ตาราง 3

เกณฑ์การพิจารณาผลการทดสอบการจัดกิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ

ค่าที่เปรียบเทียบ	เกณฑ์	ผลการเปรียบเทียบ
1. $\bar{X}_{\text{post}} - \bar{X}_{\text{pre}}$	ค่าเป็นบวก/ลบ/ศูนย์	สูงกว่า/น้อยกว่า/เท่ากัน
2. $\% \bar{X}_{\text{post}}$	80%	สูงกว่า/น้อยกว่า/เท่ากัน

หมายเหตุ: การพิจารณาต้องพิจารณาเกณฑ์ทั้งข้อ 1 และข้อ 2

ถ้าผ่านเกณฑ์ ข้อ 1 หมายความว่า มีความรู้เพิ่มขึ้นจากการบรรยาย การศึกษาดูงาน การประชุมเชิงปฏิบัติการ

ข้อ 2 หมายความว่า มีความรู้อยู่ในระดับที่มั่นใจว่าเพียงพอสำหรับการนำไปใช้ในการปฏิบัติ

3. แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแกนนำชุมชนที่เข้าร่วมกิจกรรมเสริมสร้างศักยภาพ (แบบชุดที่ 8) ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ

4. แบบประเมินความพึงพอใจในการจัดกิจกรรมเสริมสร้างศักยภาพ ประเด็นการสร้างเครือข่ายสัมพันธ์ในการจัดการท่องเที่ยว (แบบชุดที่ 9)

การวิเคราะห์ข้อมูลแบบประเมินผลกิจกรรมเสริมสร้างศักยภาพในการสร้างเครือข่ายสัมพันธ์เพื่อการจัดการท่องเที่ยวในชุมชน ผู้วิจัยใช้สถิติพรรณนา (ร้อยละ และค่าเฉลี่ยเลขคณิต) มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

แบบประเมินความพึงพอใจในการจัดกิจกรรมเสริมสร้างศักยภาพ ประเด็นการสร้างเครือข่ายสัมพันธ์ในการจัดการท่องเที่ยว

คะแนน 1-30 ความพึงพอใจระดับน้อย

คะแนน 31-60 ความพึงพอใจระดับปานกลาง

คะแนน 61-100 ความพึงพอใจระดับมาก

การจัดกิจกรรมเสริมศักยภาพ ในรูปแบบของการบรรยาย การศึกษาดูงาน และการประชุมเชิงปฏิบัติการ ผู้วิจัยได้กำหนดให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมจัดทำแผนปฏิบัติการสร้างความร่วมมือในการพัฒนาการท่องเที่ยวของแต่ละชุมชน

กิจกรรมที่ 8 พัฒนารูปแบบการเสริมสร้างศักยภาพชุมชน

ผู้วิจัยนำผลที่ได้จากการทดสอบรูปแบบการเสริมสร้างศักยภาพชุมชน ด้วยกระบวนการให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการสร้างเกื้อกูลสัมพันธ์เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยนำผลที่ได้มาพัฒนาเพื่อให้ได้รูปแบบการเสริมสร้างศักยภาพชุมชนที่เหมาะสมกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินและปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนในการประเมินและปรับปรุงพัฒนาต่อเนื่อง มี 4 กิจกรรม ประกอบด้วย กิจกรรมที่ 9 การติดตามผลที่ได้จากกิจกรรมเสริมสร้างศักยภาพชุมชน กิจกรรมที่ 10 การประเมินผลภายหลังการเข้าร่วมกิจกรรมเสริมสร้างศักยภาพของคนในชุมชน กิจกรรมที่ 11 การประเมินผลศักยภาพชุมชนในมุมมองของผู้นำชุมชนและปราชญ์ชาวบ้าน และกิจกรรมที่ 12 การปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มีรายละเอียด ดังนี้

กิจกรรมที่ 9 การติดตามผลที่ได้จากกิจกรรมเสริมสร้างศักยภาพชุมชน

จากการเข้าร่วมกิจกรรมเสริมศักยภาพ โดยได้มีการมอบหมายให้ผู้แทนทั้ง 4 ชุมชนไปดำเนินการจัดทำแผนปฏิบัติการสร้างความร่วมมือในการพัฒนาการท่องเที่ยวเพิ่มเติมจากที่ได้จัดทำไว้ในช่วงระหว่างความร่วมมือกิจกรรมเสริมศักยภาพ ทั้งนี้ เพื่อให้การจัดทำแผนเสร็จสมบูรณ์

กิจกรรมที่ 10 การประเมินผลภายหลังการเข้าร่วมกิจกรรมเสริมสร้างศักยภาพของคนในชุมชน

การประเมินผลภายหลังการเสริมสร้างศักยภาพชุมชน โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ได้แก่ (1) กลุ่มผู้ที่เคยเข้าร่วมกิจกรรมเสริมศักยภาพซึ่งเป็นผู้แทนจาก 3 ภาควิชา ของ 4 ชุมชน (2) กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทย และ (3) กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ (แบบชุดที่ 10, 12, 13)

กิจกรรมที่ 11 การประเมินผลศักยภาพชุมชนในมุมมองของผู้นำชุมชนและ ปราชญ์ชาวบ้าน

การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้นำชุมชนและปราชญ์ชาวบ้าน (แบบชุดที่ 11) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและชัดเจนขึ้น จากมุมมองของผู้นำและผู้รอบรู้ในชุมชนเพื่อการประเมินผลในศักยภาพของชุมชน

กิจกรรมที่ 12 การปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

การฉายภาพกระบวนการดำเนินงานในการสร้างรูปแบบ ทดสอบ และพัฒนารูปแบบ ซึ่งจะนำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ได้รูปแบบที่เหมาะสมในการเสริมสร้างศักยภาพคนในชุมชนให้สามารถมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลในกิจกรรมที่ 9-11 คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกจากกลุ่มตัวอย่างที่จะสะท้อนให้เห็นศักยภาพด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวในช่วงหลังจากที่ได้มีการเสริมศักยภาพให้กับชุมชน โดยได้จัดเก็บข้อมูลซึ่งเว้นช่วงไม่น้อยกว่า 6 เดือน กับกลุ่มต่าง ๆ เพราะต้องการให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่มีความชัดเจนในประเด็นที่ต้องการ ดังนี้ (1) กลุ่มผู้เคยเข้าร่วมกิจกรรมเสริมสร้างศักยภาพชุมชน (2) กลุ่มผู้นำชุมชนและปราชญ์ชาวบ้าน (3) กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทย และ (4) กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. แบบสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่เคยเข้าร่วมกิจกรรมเสริมสร้างศักยภาพ ประเด็นการสร้างเกลียวสัมพันธ์ในการจัดการท่องเที่ยว (แบบชุดที่ 10) แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ด้านความรู้

ตอนที่ 2 ด้านเจตคติ

ตอนที่ 3 ด้านทักษะหรือการปฏิบัติ

การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยใช้แนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

2. แบบสัมภาษณ์เชิงลึกผู้นำชุมชนและปราชญ์ชาวบ้าน (แบบชุดที่ 11) จำนวน 8 ข้อ ผู้วิจัยใช้แนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

3. แบบสัมภาษณ์เชิงลึกนักท่องเที่ยวชาวไทย แบ่งออกเป็น 3 ตอน (แบบชุดที่ 12)

ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจและความต้องการของนักท่องเที่ยว เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้แนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

4. แบบสัมภาษณ์เชิงลึกนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ แบ่งออกเป็น 3 ตอน (แบบชุดที่ 13) ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจและความต้องการของนักท่องเที่ยว เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้แนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

สรุปขั้นตอนการดำเนินงาน

3 ขั้นตอน 12 กิจกรรม

จากขั้นตอนการดำเนินงานดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยสามารถสรุปขั้นตอนการดำเนินงาน 3 ขั้นตอน 12 กิจกรรม ได้ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสำรวจความต้องการและการเตรียมการ

กิจกรรมที่ 1 การคัดสรรชุมชน

1. ชุมชนตำบลถ้ำรงค์
2. ชุมชนบ้านขุนน้อย
3. ชุมชนอัมพวา
4. ชุมชนโคกขามพันท้ายนรสิงห์

กิจกรรมที่ 2 ประเมินศักยภาพและความต้องการในการพัฒนา

1. จัดเก็บข้อมูลเพื่อเป็นแนวทางในการเสริมสร้างศักยภาพชุมชนด้วยแบบสอบถาม (แบบชุดที่ 1) 3 ภาคี จำนวน 408 ตัวอย่าง
2. เก็บข้อมูลด้านความพึงพอใจและความต้องการด้านตลาดการท่องเที่ยวในชุมชน ด้วยแบบสอบถาม (แบบชุดที่ 2) และแบบสัมภาษณ์ (แบบชุดที่ 3) นักท่องเที่ยวชาวไทย 400 ตัวอย่าง นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ 40 ตัวอย่าง

กิจกรรมที่ 3 วิเคราะห์ศักยภาพชุมชนและบูรณาการความต้องการในการพัฒนา

จัดประชุมเพื่อป้อนคืนข้อมูลให้กับชุมชนและหาข้อสรุปร่วมกันในการกำหนด รูปแบบและแนวทางในการเสริมสร้างศักยภาพชุมชน

กิจกรรมที่ 4 สร้างความสัมพันธ์กับชุมชน

ประสานแกนนำชุมชนทั้งภาครัฐ เอกชน และภาคประชาชน เพื่อการมีส่วนร่วม ในการสร้าง ทดสอบ และพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างศักยภาพของคนในชุมชนในการ พัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ขั้นตอนที่ 2 การสร้าง ทดสอบ และพัฒนารูปแบบ การเสริมสร้างศักยภาพของชุมชน โดยการมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

กิจกรรมที่ 5 สร้างรูปแบบการเสริมสร้างศักยภาพชุมชนโดยการมีส่วนร่วม เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย 3 แนวคิดหลัก ได้แก่

1. การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
2. การมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว
3. แนวคิดธุรกิจด้านส่วนผสมทางการตลาด

ข้อสรุปจากการประชุมที่บูรณาการความคิดเห็นและความต้องการของผู้แทน จาก 3 ภาคี ทั้ง 4 ชุมชน

กิจกรรมที่ 6 คัดเลือกผู้แทนจาก 3 ภาควิชา โดยแกนนำชุมชนเพื่อการทดสอบรูปแบบที่สร้างขึ้น

แกนนำทั้ง 4 ชุมชนเป็นผู้ดำเนินการคัดเลือกตามความสมัครใจในการเข้าร่วมกิจกรรมกระบวนการสร้างเกลียวสัมพันธ์เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน

กิจกรรมที่ 7 ทดสอบรูปแบบการเสริมสร้างศักยภาพชุมชน

1. กิจกรรมย่อย ได้แก่

- 1.1 การสร้างเกลียวสัมพันธ์
- 1.2 การสร้างกระบวนการเรียนรู้
- 1.3 การกำหนดเนื้อหาหลักสูตรและกิจกรรม
- 1.4 การบรรยาย
- 1.5 การศึกษาดูงาน
- 1.6 การประชุมเชิงปฏิบัติการ
- 1.7 การจัดทำแผนชุมชน
- 1.8 การประเมินผลรายกิจกรรมและการเปรียบเทียบผลการเปลี่ยนแปลง

ความรู้

2. เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่

- 2.1 แบบทดสอบความรู้ก่อนเข้าร่วมกิจกรรมเสริมศักยภาพ (แบบชุดที่ 4)
- 2.2 แบบทดสอบก่อนและหลังการบรรยาย การศึกษาดูงาน และการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ (แบบชุดที่ 5-7)
- 2.3 แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแกนนำชุมชนที่เข้าร่วมกิจกรรมเสริมศักยภาพ (แบบชุดที่ 8)
- 2.4 แบบประเมินความพึงพอใจในการจัดกิจกรรมเสริมศักยภาพ (แบบชุดที่ 9)

กิจกรรมที่ 8 พัฒนารูปแบบการเสริมสร้างศักยภาพชุมชน

กิจกรรมดังกล่าวทำให้ได้รูปแบบการเสริมสร้างศักยภาพชุมชนโดยการมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ซึ่งประกอบด้วย 3 ขั้นตอน 12 กิจกรรม

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินและปรับปรุงพัฒนาต่อเนื่อง

กิจกรรมที่ 9 การติดตามผลที่ได้จากกิจกรรมเสริมสร้างศักยภาพชุมชน

ติดตามการจัดทำแผนปฏิบัติการสร้างความร่วมมือในการพัฒนาการท่องเที่ยวของทั้ง 4 ชุมชน

กิจกรรมที่ 10 การประเมินผลภายหลังการเข้าร่วมกิจกรรมเสริมสร้างศักยภาพของคนในชุมชน

การสัมภาษณ์เชิงลึก ได้แก่

1. กลุ่มผู้ที่เคยเข้าร่วมกิจกรรมเสริมศักยภาพ (แบบชุดที่ 10)
2. กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทย (แบบชุดที่ 12)
3. กลุ่มนักท่องเที่ยวต่างชาติ (แบบชุดที่ 13)

กิจกรรมที่ 11 การประเมินผลศักยภาพชุมชนในมุมมองของผู้นำชุมชน

และปราชญ์ชาวบ้าน

การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้นำชุมชนและปราชญ์ชาวบ้าน (แบบชุดที่ 11)

กิจกรรมที่ 12 การปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

ฉายภาพกระบวนการสร้างและพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างศักยภาพชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเพื่อจะนำไปสู่กระบวนการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง